

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Kaisa Leht

**TOLLIAMETNIKE VÕIMEKUS SANKTSIONEERITUD
TERASETOODETE PÄRITOLU- JA
DOKUMENDIKONTROLI TEOSTAMISEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Helle Koitla, magistrikraadile vastav kvalifikatsioon

Tallinn 2024

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2024
Töö pealkiri eesti keeles: Tolliametnike võimekus sanktsioneeritud terasetoodete päritolu- ja dokumendikontrolli teostamisel	
Töö pealkiri võõrkeeles: Customs Officers Capability to Perform Origin and Document Control of Sanctioned Steel Products	
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Tolliametnike võimekus sanktsioneeritud terasetoodete päritolu- ja dokumendikontrolli teostamisel“. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning eesti- ja inglisekeelse kokkuvõttega. Töö koosneb 50 leheküljest, sisaldab 16 tabelit ja nelja lisa. Lõputöö koostamisel kasutas autor kokku 48 erinevat eesti- ja inglisekeelset allikat. Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada tolliametnike teadmised ja oskused sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Lõputöö uurimisprobleem on küsimus, milline on tolliametnike võimekus teostada sanktsioneeritud terasetoodetele päritolu- ja dokumendikontrolli. Töös kasutati andmekogumismeetodina ankeetküsitlust ja poolstruktureeritud intervjuud ning andmeanalüüsimetodina kvalitatiivset sisuanalüüsi. Töö käigus jõuti järeldusele, suurem osa ametnikke ei tunne end sanktsioneeritud kaupade kontrollimisel enesekindlalt. Ametnikud tunnevad, et sanktsioonide teema on väga keeruline ning neid ei ole piisavalt koolitatud. Lõputöös tehakse järeldusi ning ettepanekuid, kuidas ametnike võimekust tõsta.</p>	
Võtmesõnad: <i>sanktsioonid, võimekus, päritolukontroll, dokumendikontroll</i>	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>sanctions, capability, origin control, document control</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Kaisa Leht	
<p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p>	
Allkiri: allkirjastatud digitaalselt	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Helle Koitla	allkirjastatud digitaalselt
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	allkirjastatud digitaalselt

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. SANKTSIOONIDE OLEMUS, NENDE MÕJU NING TÕHUSUS	7
1.1. Sanktsioonide olemus, nende kehtestamise eesmärk ja tõhusus	7
1.2. Terasetoodetele kehtestatud sanktsioonid	11
1.3. Sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolu kontroll.....	12
1.4. Võimekuse hindamine.....	15
2. TOLLIAMETNIKE PÄDEVUS PÄRITOLU JA DOKUMENTIDE KONTROLLIMISEL	19
2.1. Uuringu meetodika, protsess ja valim.....	19
2.2. Ankeetküsitluse tulemused.....	23
2.3. Intervjuu tulemused.....	30
2.4. Järeldused ja ettepanekud.....	34
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	42
Lisa 1. Ankeetküsitlus tolliametnikele.....	47
Lisa 4. Ankeetküsitluse tulemustest koostatud kategooriad	48
Lisa 3. Intervjuu küsimused	49
Lisa 4. Intervjuu tulemustest koostatud kategooriad.....	50

SISSEJUHATUS

24. veebruaril 2022. aastal alustas Venemaa sõda Ukraina vastu, mis mõjutab kogu maailma. Sõjalise agressiooni tõttu kehtestati Venemaa suhtes karmid rahvusvahelised sanktsioonid, mille peamine eesmärk on agressorriigi tegevuse piiramine ja selle võimalikult kulukaks ja ebamugavaks muutmine (Meissner, 2023, p. 6). Sanktsioon on välispoliitika meede, mille eesmärk on rahvusvahelise julgeoleku säilitamine ning rahu säilitamise või taastamise toetamine (Duckenfield, 2022, p. 7). Seoses Venemaa sõjalise agressiooniga Ukraina vastu, on Euroopa Liidu liikmesriikide tolliasutuste töökoormus oluliselt suurenenud deklaratsioonide ja kaupade kontrolli näol (Kurvits, 2023). Tollil tuleb kindlaks teha, et imporditav kaup ei kuulu sanktsioneeritud kaupade alla ning ei ole Vene päritolu (Maksu- ja Tolliamet, 2023).

Sanktsioneeritud terasekaupade teema on aktuaalne, kuna kaubad saavad hoolimata sanktsioonidest siiski Venemaalt Eestisse, kuid dokumentides vormistatakse kauba liikumine läbi Venemaa transiidina (Nael, 2023). Samuti on Venemaa esimene riik, kelle suhtes on kehtestatud nii ulatuslikud sanktsioonid (Euroopa Ülemkogu, 2023) ning tollil tuleb selle tõttu teha varasemast rohkem dokumendi-, päritolu-, ning kaubakontrolle. Maksu- ja Tolliameti 2023. aasta arengukavas rõhutatakse, et sanktsioonide kohaldamine on ameti üks peamisi prioriteete. Selleks tehakse tollikontroll, mis põhineb riskianalüüsil nii riigi sise- kui ka välispiiridel, lennujaamas ja sadamates. (Maksu- ja Tolliamet, 2023d, lk 15)

Lõputöö uudsus seisneb selles, et autorile teadaolevalt ei ole tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete dokumendi- ja päritolukontrolli teostamise kohta varem lõputööd kirjutatud. Eelnevalt on kirjutatud puidusanktsioonidest, majandussanktsioonidest ning päritolu määramisest. Varem on Sisekaitseakadeemias sanktsioonide ja päritolu määramise temadel kirjutatud aastatel 2010 ja 2023. „Mitmes riigis valmistatud kauba päritolu määramise kontroll“ (Näppi, 2010) „Sanktsioonide mõju puidutööstusele Eestis“ (Parts, 2023) ning „Majandussanktsioonide rakendamisel tekkinud probleemid ja võimalikud lahendused

Narva maantee tollipunkt näitel“ (Talalajeva, 2023). Töö uudsus seisneb ka selles, et Venemaale kehtestati suuremahulised sanktsioonid peale 2022. aastal alanud sõda, mille tõttu ei ole varem Maksu- ja Tolliametil dokumendi- ja päritolukontrolliga nii suurt koormust olnud.

Uurimisprobleem seisneb selles, et puudub ülevaade tolliametnike pädevusest sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel ning sellest tulenevalt on püstitatud uurimisprobleem: milline on tolliametnike võimekus teostada sanktsioneeritud terasetoodetele päritolu- ja dokumendikontrolli? Uurimisprobleemi täpsustamiseks on sõnastatud kolm uurimisküsimust:

1. Millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?
2. Millised on peamised probleemid ja kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?
3. Kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?

Lõputöö eesmärk on välja selgitada tolliametnike teadmised ja oskused sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitatakse neli uurimisülesannet:

1. Selgitada välja teaduskirjandusele tuginedes sanktsioonide olemus ja mõju ning tõhusus terasetoodetele.
2. Teoreetiliste allikate kaudu analüüsida võimekuse mõistet.
3. Viia läbi intervjuud Narvas, Luhamaal ja Koidulas töötavate tolliinspektorvahetusevanematega ning küsitlus tolliametnikega, et analüüsida peamisi kitsaskohti ja probleeme ning hinnata tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel.
4. Teooria ja uuringu tulemuste põhjal teha ettepanekuid, kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel.

Lõputöö eesmärgi ja püstitatud ülesannete täitmiseks viiakse läbi kombineeritud kvalitatiivne ja kvantitatiivne empiiriline uuring. Kvalitatiivse osa andmekogumismeetod on poolstruktureeritud intervjuu ehk teemaintervjuu, mis annab võimaluse intervjueritavatel vabamalt rääkida ning intervjuerijal seeläbi rohkem informatsiooni saada. Töö kvantitatiivses pooles analüüsitakse ankeetküsitluse vastuseid. Tekstid kodeeritakse ning tekitatakse kategooriate ja koodide tabel. Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, et analüüsida intervjuuga ja küsitlusega kogutud andmeid (Kalmus, *et al.*, 2015). Need kaks meetodit kombineerides on võimalik saada parem ülevaade ja arusaam uuritavast teemast.

Töö teoreetiline osa põhineb teadusallikatel, mis on pärit EBSCOhostWeb ja SAGE Journals Online andmebaasidest. Samuti kasutatakse Euroopa Liidu ja Eesti kehtivaid õigusakte ning Eesti avaliku sektori asutuste ametlikke veebilehekülgi.

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk on jaotatud neljaks alapeatükiks, millest esimeses käsitletakse sanktsioonide olemust ning nende kehtestamise eesmärki. Teises alapeatükis antakse ülevaade terasetoodetele kehtestatud sanktsioonidest. Kolmandas alapeatükis käsitletakse sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrolli. Neljas alapeatükk selgitab võimekust ja selle hindamise meetodikat. Teine peatükk on empiiriline uuring, mis annab ülevaate tolliametnike pädevusest sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolukontrollis. Ka see peatükk on jaotatud alapeatükkideks, millest esimeses antakse ülevaade uuringu meetodikast, protsessist ja valimist. Teises alapeatükis analüüsitakse ankeetküsitluse tulemusi ning kolmandas intervjuude tulemusi. Neljandas alapeatükis esitatakse järeldused ja ettepanekud, mis aitavad tolliametnike pädevust sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolukontrollis tõsta.

1. SANKTSIOONIDE OLEMUS, NENDE MÕJU NING TÕHUSUS

1.1. Sanktsioonide olemus, nende kehtestamise eesmärk ja tõhusus

Sundimine on ajaloos üks levinumaid suhtlusviise poliitiliste üksuste vahel ulatudes muistsetest linnadest kaasaegsete riikideni (Jazairy, 2019, p. 291). See tähendab, et kuningriigid, riigid ja linnad on juba ammu kasutanud sundimist tõhusa meetodina soovitud tulemuse saavutamiseks. Majandussanktsioonid on üks sunnimeetod, mida riigid kasutavad oma rahvusvaheliste poliitiliste eesmärkide saavutamiseks (Duckenfield, 2022, p. 7).

Rahvusvahelisi sanktsioone liigitatakse majanduslikeks ja mittemajanduslikeks ning majanduslikud sanktsioonid jagunevad omakorda kaubandus- ja finantssanktsioonideks (Põdramägi, 2016, lk 1). Majanduslikud sanktsioonid on välispoliitilised meetmed, mis püüavad subjekti sundida või piirata, takistades nende võimalust teha majandustehinguid teiste osapooltega (Cohen, 2009, p. 118). Majandussanktsioonide alla kuuluvad muuhulgas (Sun, *et al.*, 2021, p. 645; Põdramägi, 2016, lk 1-2; Euroopa Ülemkogu, 2023):

1. Piirangud rahvusvahelisele kaubandusele, mis piiravad kaupade importi ja eksporti ning teatavate teenuste osutamist.
2. Reisiskeeld, millega keelatakse nimekirja kantud isikute liikumine riigist sisse ja välja.
3. Varade külmutamine, mis tähendab rahaliste vahendite või majandusressursside külmutamist.

Mittemajanduslikud sanktsioonid ei hõlma võrreldes majanduslike sanktsioonidega otsest majanduslikku survet, vaid nende alla liigitatakse teise riigiga koostöö peatamist, sissesõidupiiranguid ning hoidumist sanktsioneeritud riigiga seotud spordi- või kultuuriüritustest (Põdramägi, 2016, lk 2).

Sanktsioone liigitatakse ka ühepoolseteks ja mitmepoolseteks. Ühepoolseid sanktsioone kehtestab üks riik teise riigi vastu. Mitmepoolseid sanktsioone kehtestavad mitmed riigid kollektiivselt teise riigi vastu. (Médecins Sans Frontières) Mitmepoolsed sanktsioonid on ajaloos osutunud edukamaks kui ühepoolsed. Need piiravad sanktsioneeritud riigi kaupade eksporti ja importi rohkem ning seeläbi suurendavad tekkivaid kulusid ja saavutavad tõenäolisemalt soovitud mõju. (Lektzian & Souva, 2007, p. 850)

Tihti on sanktsioone kasutatud täiendavate meetmetena traditsiooniliste sõdade ja relvakonfliktide raames. Sanktsioonide kasutamine pole enam pelgalt konfliktide täiendav vahend, vaid eraldiseisev strateegia. Rahvusvahelised turud ja majanduslikud suhted on muutunud nii tihedaks, et nende mõju võib olla sama tugev kui traditsioonilisel sõjal. See tuleneb sellest, et paljude riikide jaoks on juurdepääs globaalsele turule mitte üksnes äärmiselt oluline, vaid tihti lausa elulise tähtsusega. (Pala, 2021, pp. 241-243)

Sanktsioonid vähendavad rahavoogusid sanktsiooni kehtestaja ja subjekti vahel ning võivad mõjutada ka mittesanktsioneeritud sektoreid riigis. See on tingitud teatud kaupade nõudluse vähenemisest, samuti sissetulekute ja tööpuuduse langusest. Samas kannavad ka kehtestajad majanduskulusid piirates sanktsioonidega ka enda majandustehinguid subjektiga. See juhtub enam siis, kui sanktsioonide subjektiks on suur riik. (Özdamar & Shahin, 2021, p. 1650)

Majandussanktsioonid on sarnased sõjalise konfliktiga kuna ka sanktsioonide kehtestamine on kahjulik mõlemale osapoolle (Whang, *et al.*, 2013, p. 66). Samas erinevalt sõjalisest konfliktist, on sanktsioonid kaudne meetod soovitud tulemuse saavutamiseks ilma füüsilise jõuta (Duckenfield, 2022, p. 1). Sanktsioonid aitavad hoida maailmas rahu ja demokraatiat ning on rahvusvahelise kogukonna poolt heaks kiidetud kui rahumeelne majanduslik ja poliitiline meede (Nwador, *et al.*, 2023, p. 545).

Kokkuvõtvalt on majandussanktsioonid ajalooliselt levinud meetod poliitiliste eesmärkide saavutamiseks, avaldades survet subjektide majandustegevusele. Need võivad hõlmata piiranguid rahvusvahelisele kaubandusele, reisikeelde, varade külmutamist ja muid meetmeid. Sanktsioonid võivad olla majanduslikud või mittemajanduslikud ning ühe- või mitmepoolsed. Nende mõju ulatub rahavoogude vähenemisest tööpuuduse kasvuni nii sanktsioonide kehtestajate kui ka subjektide jaoks. Kuigi sanktsioonid võivad olla rahumeelne alternatiiv sõjalisele konfliktile, on nende mõju mitmetahuline ning võib olla keeruline ennustada nende lõplikku mõju.

Sanktsioonide ehk piiravate meetmete kehtestamise eesmärk on muuta sihtriigi käitumist, piirata sihtriigi tegevust või saata riigile hoiatav sõnum (Veebel, 2016, lk 2). Sellest tulenevalt on sanktsioone kehtestavale riigile oluline saada vastaspoolelt järeleandmisi erinevates küsimustes. Isegi, kui sanktsioonid seda eesmärki kohe ei täida, häirivad need riigi majandussuhteid vähemalt sanktsioone kehtestanud riigiga ning seeläbi aitavad kaasa soovitud tulemuse saavutamisele. Sanktsioonide otsest mõju tunnevad esmalt ettevõtted, kellelt teoreetiliselt oodatakse riigi ja valitsuse survestamist. Kuna sanktsioonid avaldavad tugevat mõju ettevõtetele, mõjutavad need ka nende töötajaid, suurendades töökohtade kaotamise riski. Seeläbi jõuab sanktsioonide mõju ka otse kohalikesse kogukondadesse. (McLean & Whang, 2020, pp. 767-792; Gaur, *et al.*, 2023, p. 1393)

„Sanktsioonide üldine toimeloogika on, et materiaalse surve/kaotuse pinnalt tekkinud sotsiaalne valu kutsub sihtriigis esile sotsiaalse reaktsiooni ja sellele järgneva poliitilise muutuse“ (Veebel, 2016, lk 2). Selleks, et see loogika töötaks, oodatakse sihtriigilt ratsionaalset käitumist. See, kas sanktsioonid on edukad, selgub tavaliselt esimese kahe aasta jooksul alates nende kehtestamisest ning pärast seitsme aasta möödumist, kui sihtriik on sanktsioonidega kohanenud, on sanktsioonide mõju negatiivne. (Veebel, 2016, lk 3)

Alates 2014. aastast on kehtestatud sanktsioonid Venemaa suhtes seoses Krimmi annekteerimisega. Venemaa ettevõtted on osanud hästi kohanduda sanktsioonidega jätkates oma tegevust keerulisest poliitilisest olukorrast hoolimata, nii kodumaal kui ka

rahvusvahelisel tasandil. See on võimaldanud neil mitte ainult vastu seista survele, vaid ka kujundada oma äritegevust selliselt, et säilitada rahvusvaheline suunitlus. See tõendab nende kohanemisvõimet ja on muutunud nende vastupanuvõime aluseks. (Gaur, *et al.*, 2023, p. 1410)

Zarpli (2023, p. 1502) väidab, et üks peamine põhjus sanktsioonide ebaõnnestumisel on nende valesti suunamine ehk need ei kahjusta piisavalt neid inimesi, kellel on mõju poliitika kujundamise üle. Samuti toob ta välja, et juhid võivad oma seisukohti mitte muuta selleks, et vältida avalikkuse ees ebapopulaarsuse ja nõrkuse tundmist. Seega on oluline sanktsioonide kehtestajal läbi mõelda, millele ja kellele sanktsioone rakendada, et need ka oma eesmärgi täidaks.

Sanktsioonide kehtestamisel kasutatakse tihti suunatud ehk „*smart*“ sanktsioone. Suunatud sanktsioonid said alguse 1990ndatel aasatel ning nende eesmärk on sanktsioone kohaldada konkreetsele isikule, ettevõttele või rühmitusele. Suunatud sanktsioonid annavad võimaluse survestada just neid isikuid, kes vastutavad kriisi eest kõige rohkem. Selline lähenemine karistab tervet elanikkonda vähem, kuid samas tunnevad konkreetsete režiimide juhid sanktsioonide mõju paremini ning piiravate meetmete edukuse tõenäosus on suurem. (Gordon, 2011, pp. 318-320; Duckenfield, 2022, p. 7)

Inimõigustega tegelevad organisatsioonid kritiseerivad tihti sanktsioonide rakendamist, kuna need ei täida tihti eesmärgi ning kahjustavad hoopis üldist populatsiooni (Seyfi, *et al.*, 2020, p. 753). Vajalikkus ja proportsionaalsus on õiguslikud alused, mis aitavad määratleda rahvusvahelise humanitaarõiguse raames lubatavat sanktsioonidega kaasnevat kõrvalmõju. Kasutades traditsioonilise sõjapidamise raamistikus tunnustatud rahvusvahelise humanitaarõiguse norme, võib sanktsioonide kehtestamine, mis segab meditsiinivarustuse ja haiglate tarvikute tarnimist, osutada ebamõistlikuks. Seega võib olla sanktsioonide kehtestamine ka vastuolus rahvusvahelise humanitaarõiguse põhimõtetega, kuna need võivad tekitada ebaproportsionaalset kahju elanikkonnale. (Steinbach, *et al.*, 2023, p. 7)

Sageli ei rakendata sanktsioone subjekti suhtes kohe, vaid neid kasutatakse pigem ähvardusena. See võib viia olukorrani, kus subjektiriik peab rahvusvaheliste institutsioonide poolt kehtestatud sanktsioone liiga kulukaks ja võib teha juba järeleandmisi ähvardusetapis (Bapat, *et al.*, 2013, pp. 84). Sellest tulenevalt saab järeldada, et ähvarduste tegemine enne sanktsioonide kehtestamist annab subjektiriigile võimaluse hinnata võimalikke tagajärgi ning otsustada, kas sanktsioonide vältimiseks on mõistlikum teha järeleandmisi. Samuti aitab selline taktika vältida pikaajalisi pingeid, mis sanktsioonide rakendamisel institutsioonide vahel tekiks.

Lühidalt on sanktsioonide kehtestamise eesmärk on mõjutada sihtriigi käitumist, piirates selle tegevust või edastades hoiatava sõnumi. Sanktsioonide mõju ulatub esmalt ettevõtetele, kuid võib ka kogukondi mõjutada, suurendades töökohtade kaotamise riski. Sanktsioonid võivad olla edukad, kuid nende ebaõnnestumise põhjuseks võib olla vale suunamine või juhtide vastupanu muutustele.. Inimõigusorganisatsioonid kritiseerivad neid sageli, kuna võivad kahjustada üldist populatsiooni. Sanktsioone võidakse kasutada ka ähvardusena enne nende rakendamist, andes subjektiriigile võimaluse hinnata võimalikke tagajärgi ja teha järeleandmisi. Suunatud sanktsioonid, mis keskenduvad konkreetsetele isikutele või ettevõtetele, on aina enam levinud lähenemine

1.2. Terasetoodetele kehtestatud sanktsioonid

„Teras on maailma kõige olulisem inseneri- ja ehitusmaterjal. Seda kasutatakse meie elu igas aspektis; autodes ja ehitustoodetes, külmikutes ja pesumasinate, kaubalaevades ja kirurgilistes skalpellides. Seda saab taaskasutada ikka ja jälle ilma vara kaotamata“ (World Steel Association). Terasetooted moodustavad väga olulise osa Venemaa ekspordist. Nende toodete sanktsioneerimise eesmärk on riigi rahaliste ja tehnoloogiliste võimete piiramine sõja lõpetamiseks. (Simola, 2023, pp. 9-14)

Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid kehtestasid suuremahulised sanktsioonid Venemaa suhtes peale Krimmi annekteerimist 2014. aastal (Pala, 2021, p. 240). Peale 2022. aasta 24. veebruaril alanud sõda on Euroopa Liit kehtestanud lisaks kaksteist

sanktsioonipaketti, et nõrgestada Venemaa tegevust Ukrainas (Euroopa Komisjon, 2023):

1. 23.02.2022 „Esimene sanktsioonipakett“;
2. 25.02.2022 „Teine sanktsioonipakett“;
3. 28.02.2022 „Kolmas sanktsioonipakett“;
4. 15.03.2022 „Neljas sanktsioonipakett“;
 - Kaubanduspiirangud raua ja terase ning luksuskaupade suhtes.
5. 8.04.2022 „Viies sanktsioonipakett“;
6. 3.06.2022 „Kuues sanktsioonipakett“;
7. 21.07.2022 „Seitsmes sanktsioonipakett“;
8. 6.10.2022 „Kaheksas sanktsioonipakett“;
9. 16.12.2022 „Üheksas sanktsioonipakett“;
10. 25.02.2023 „Kümnes sanktsioonipakett“;
11. 23.06.2023 „Üheteistkümnes sanktsioonipakett“;
12. 18.12.2023 „Kaheteistkümnes sanktsioonipakett“;
13. 23.02.2024 „Kolmeteistkümnes sanktsioonipakett“.

Nõukogu määruse (EÜ) nr 833/2014 artikkel 3g sätestab keelu oste või kaudselt importida Euroopa Liitu raua- ja terasetooteid, kui need on pärit või eksporditud Venemaalt. Ajalooliselt on toormaterjalidele suunatud sanktsioonid väga efektiivsed (Duckenfield, 2022, p. 14). Sanktsioonide kehtestamine pani Vene ettevõtjad otsima võimalusi oma tegevuse jätkamiseks. Paljud ettevõtjad valisid lahenduse, kus muudeti tarneahelat ehk kaupade transporti hakati korraldama läbi teiste riikide võrreldes varasema praktikaga. (Lukin, *et al.*, 2023, pp. 146-147)

1.3. Sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolu kontroll

Maksu- ja Tolliamet on rahvusvahelise sanktsiooni seaduse kohaselt pädev kontrollima kauba sisse- ja väljaveo keeldu. Pädev asutus vastab rahvusvahelise sanktsiooniga seotud päringutele ning annab haldusakte ja teeb toiminguid, mis on ette nähtud rahvusvahelist sanktsiooni kehtestavas või rakendavas õigusaktis. (Rahvusvahelise sanktsiooni seadus, 2019)

„Tollikontroll on tolliasutuste eritoimingud, mille eesmärk on tagada kooskõla tollialaste õigusaktide ja muude õigusaktidega, mis käsitlevad liidu tolliterritooriumi ja sellest territooriumist väljaspool asuvate riikide või territooriumide vahel liikuva kauba sisenemist, väljumist, transiiti, liikumist, ladustamist ja lõppkasutust ning liiduvälise kauba ja lõppkasutusprotseduurile suunatud kauba liidu tolliterritooriumil liikumist ja olemasolu“ (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2013). Tollikontroll on üldiselt jagatud kolme erinevasse kategooriasse (Geourjon & Laporte, 2005, p. 107):

1. roheline koridor – kaup liigub ilma kontrollideta;
2. kollane koridor – kauba dokumentide kontroll;
3. punane koridor – dokumentide ja kauba füüsiline kontroll.

Kõik isikud, kes on otse või kaudselt seotud tolliformaalsuste või -kontrolliga, peavad esitama tollile nõutud tähtaja jooksul ja sobivas vormis kõik vajalikud dokumendid ning andma tollile kogu vajaliku informatsiooni. Andmeid esitav isik vastutab deklaratsioonis ja lisadokumentidel esitatud andmete õigsuse eest. (Euroopa parlament ja nõukogu, 2013)

Tollikontrolli toimingute juures on väga oluline mõjur informatsiooni kogus ja õigsus. Kui ettevõtjad esitaksid õigeid dokumente ja piisavalt informatsiooni, võimaldaks see tolliametnikel keskenduda füüsilise läbivaatuse tegemisele ainult nende kaupade puhul, mille dokumentatsioon viitab võimalikule läbivaatuse vajadusele. (Geourjon & Laporte, 2005, p. 107)

Liidu tolliseadustik kehtestatakse Euroopa parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 952/2013 ning selle artiklis 60 sätestatakse kauba päritolu määramise raamistik. Kaup, mis on saadud täielikult ühes riigis või ühel territooriumil, loetakse sellest riigist või territooriumilt pärinevaks kaubaks. Kui kauba tootmine hõlmab mitut riiki või territooriumi, siis loetakse kaup pärit olevat sellest riigist või territooriumilt, kus viimane oluline majanduslikult põhjendatud töötlemine või toiming kauba valmistamisel toimus, luues uue toote või olles oluline valmistamisetapp. (Euroopa Parlament ja nõukogu, 2013)

Kauba päritolu on kaupade nn „majanduslik kodakondsus“ rahvusvahelises kaubanduses. Kauba päritolureegleid liigitatakse kaheks: mittesooduspäritolureegliteks ja sooduspäritolureegliteks. Mittesooduspäritolu määratakse nendele kaupadele, millele kehtivad kaubanduspoliitilised meetmed või tariifikvoodid. Sooduspäritolu määramine annab teatud riikidega kaubeldavatele kaupadele soodustusi, näiteks vähendatud või 0-määraga tollimaksud. (Maksu- ja Tolliamet, 2023b)

Kaupade päritolu on oluline tegur tollimaksu arvutamisel, koos tariifse klassifitseerimise ja tolliväärtuse määramisega. Tollimaksu määr sõltub sageli kauba päritolust, seega on selle kindlaksmääramine väga oluline. See võimaldab kehtestada erinevaid tingimusi erinevate riikide kaupadele tagades õiglase ja tasakaalustatud tollipoliitika ning soodustades rahvusvahelist kaubandust. (Gwardzińska & Chowaniec, 2022, p. 37)

Euroopa Komisjon andis 02.10.2023 täiendavad juhised terasetoodete impordi kohta. Alates 30. septembrist 2023 on keelatud importida Euroopa Liitu kolmandatest riikidest pärit raua- ja terastooteid, mille valmistamisel on kasutatud Venemaalt pärit raua või terast. Kui kaubal on Vene komponente, tuleb tollile esitada lisadokumendid, mis tõendavad nende päritolu, sh mittesooduspäritolu tõendavad dokumendid. Alates 30. septembrist 2023 peavad isikud, kes importivad selliseid kaupu, esitama Maksu- ja Tolliametile tõendid selle kohta, et kolmandas riigis toodetud raua- ja terasetoote töötlemisel ei ole kasutatud Venemaa raua ja terast. (Maksu- ja Tolliamet, 2023c)

Maksu- ja Tolliameti kodulehel (2023c) on välja toodud raua ja terase päritolu tõendamiseks vajalikud dokumendid. Esitama peab tootja poolt väljastatud materjalide testsertifikaat (MTC ehk *Mill Test Certificate*) või materjalide testsertifikaadid, kui kogu teavet ei saa kokku võtta ühes MTC-s. Sealhulgas peab dokumenti olema kantud järgmine teave: riigi nimi, kus raua ja terase sulatamine toimus koos kuuekohalise kaubakoodiga, ning riigi ja tehase nimi, kus toimus tootmine (näiteks valtsimine, keevitamine, augustamine jne). Kui aga tootja ei väljasta MTC-d tuleb päritolu

tõendada arvete, saatelehtede, tarnija deklaratsioonide või toote spetsifikatsiooniga. (Maksu- ja Tolliamet, 2023c)

1.4. Võimekuse hindamine

Rahvusvahelise sanktsiooni seaduse kohaselt on kauba sisse- ja väljaveo keelu korral pädev astus Maksu- ja Tolliamet ning seetõttu peavad olema tolliametnikud piisavalt võimekad, et teostada sanktsioneeritud kaupade läbivaatust (Rahvusvahelise sanktsiooni seadus, 2019). Võimekust mõistetakse üldiselt kui inimeste võimet olla ning midagi saavutada (Davis, 2009, p. 414).

Seega on vaja teada, kuidas võimekust mõõta ning milliseid aspekte selle uurimisel tuleb arvesse võtta. Võimekust on Srinivasan (2011, p. 123) sõnul kolme eri liiki: tehnilised eriteadmised, baastadmised ja üldised teadmised. Tehnilised eriteadmised on spetsiifilises kontekstis omandatud professionaalsed teadmised ja oskused, mis on vajalikud inimese töös ning mida tavaliselt omandatakse koolis või töökogemuse käigus. Näiteks tolliametnike puhul hõlmavad eriteadmised sanktsioneeritud kaupade tundmist, mis võimaldab neil teostada kaupade läbivaatust ja ära tunda sanktsioneeritud kaupu.

Baastadmiste alla liigitab Srinivasan (2011, p. 123) põhilise arusaama tööprotsessidest ja ülesannetest. Neid saab arendada töökogemuse kaudu ja iseseisvalt enesearendamise abil. Kolmandat liiki, mida nimetatakse üldisteks teadmisteks, iseloomustavad teadmised väärtustest, ameti olulisusest ja suuremast eesmärgist. Neid teadmisi omandatakse läbi kogemuste ning need moodustavad tervikliku arusaama, mis areneb elukestva õppe käigus (Srinivasan, 2011, p. 123). Töös piisavalt võimeka ametniku jaoks on oluline omada kõiki kolme teadmiste liiki.

Võimekuse puhul ei tohiks segi ajada funktsioneerimist ehk seda, kes inimene tegelikult on ja mida ta teeb ning võimekust ehk seda, mida inimene saab või suudab teha. Funktsioneerimine viitab pigem inimese praegusele käitumisele ja tegevusele, samas kui võimekus hõlmab inimese potentsiaali ja võimet tegutseda teatud viisil või saavutada teatud eesmäärke tulevikus. Võimekus võib olla arendatav ja muudetav,

samas kui funktsioneerimine peegeldab pigem hetkeolukorda. Seega, võimekuse mõistmine on oluline mitte ainult inimese praeguse olukorra, vaid ka tema potentsiaali ja arenguvõimaluste hindamiseks. Organisatsioonid peaksid seetõttu püüdma luua keskkonda, mis mitte ainult ei toeta töötajate funktsioneerimist praegu, vaid ka nende võimekuse arendamist ja kasvu tulevikus. (Bonvin, 2012, pp. 9-12)

Võimekuse arendamine ei piirdu vaid tööalaste oskuste suurendamisega vaid hõlmab ka töötaja isiklikku arengut. See tähendab, et inimene peab olema avatud muutustele igas oma elu valdkonnas, sealhulgas suhtlemisoskuste parandamisel, uute teadmiste omandamisel ja isiklike eesmärkide seadmisel. Oluline on mõista, et võimekuse suurendamine hõlmab laiemat mõistet töö edust ning hõlmab ka inimese üldist heaolu ja elukvaliteeti. Seega peaksid organisatsioonid püüdma luua keskkonda, mis toetab mitmekülgset arengut ja võimaldab töötajatel oma potentsiaali täielikult ära kasutada. (Zimmermann, 2012, pp. 21-25)

Sellise töökeskkonna loomine, kus töötajad on motiveeritud oma võimekust tõstma, algab juba töötajate värbamisfaasis. Kui töötaja naudib seda, mida ta teeb, toimib see sisemise stiimulina motivatsiooni kontekstis. Selline töö toetab inimese üldist heaolu ja elukvaliteeti. Töötajate tunnustamine ja nende saavutuste väärtustamine on samuti oluline osa motiveeriva töökeskkonna loomisel. Kui töötajad tunnevad end väärtustatuna ja näevad, et nende panust märgatakse ning hinnatakse, suureneb nende motivatsioon ja pühendumus tööle ning nad on valmis rohkem pingutama ja edasi arenema. (Bugenhagen & Barbuto, 2012, pp. 35-45)

Seega on oluline, et organisatsioonid püüaksid luua töökeskkonda, mis mitte ainult ei rahulda töötajate füüsilisi ja materiaalseid vajadusi, vaid toetab ka nende emotsionaalset ja psühholoogilist heaolu. Selline töökeskkond, kus on võimalik end arendada, tunnustust saada ning kus inimesed naudivad seda, mida nad teevad, aitab kaasa kõrgemale töötajate rahulolule ja produktiivsusele.

On oluline märkida, et võimekuse arendamine peaks olema pidev ja süsteemne protsess, mis on integreeritud organisatsiooni igapäeva tegevusse. See nõuab juhtkonna

pühendumust ja ressursse, et luua motiveeriv ja toetav keskkond, kus töötajad tunnevad end julgustatuna arendama end pidevalt nii professionaalselt kui ka isiklikult. Selline lähenemine võib mitte ainult parandada töö tulemuslikkust, vaid ka suurendada töötajate rahulolu ja pühendumust ning aidata kaasa üldisele organisatsioonikultuurile ja -edu. (Zimmermann, 2012, pp. 21-25)

Organisatsioonide koolitusprogrammid peaksid olema üles ehitatud selliselt, et kattuksid töötajate vajadustega ning käiksid kaasas muutuva maailma trendidega. Selleks tuleks regulaarselt hinnata ja värskendada koolitusmaterjale ning -meetodeid vastavalt töötajate tagasisidele ja maailmas toimuvatele muutustele. Lisaks peaksid koolitusprogrammid olema paindlikud ja kohandatavad, võimaldades töötajatel õppida just neid oskusi ja teadmisi, mis on nende ametikohal kõige olulisemad ja vajalikumad. Ainult nii saavad organisatsioonid tagada, et nende töötajad on hästi ette valmistatud ja suudavad tulemuslikult tegutseda nii praeguses kui ka tulevases töökeskkonnas. (Janna, *et al.*, 2021, pp. 6-17)

Võimekuse hindamisel on oluline arvestada mitmete teguritega, sealhulgas individuaalsete osakuste ja teadmiste tasemega aga ka töötaja motivatsiooni ja töökeskkonna sobivusega. Samuti tuleb hinnata, kuidas inimene oma oskusi ja teadmisi praktilistes olukordades kasutab ning meeskonnas töötab. Oluline on töötajatele regulaarselt tagasisidet anda ning vajadusel arenguvõimalusi pakkuda, et töötajad tunneksid end väärtusliku organisatsiooni osana ning nad oleksid motiveeritud arenema. Lisaks aitab võimekuse hindamine organisatsioonil paremini mõista oma töötajate nõrkusi ja tugevusi ning vastavalt sellele planeerida koolitusi ja arenguprogramme. (McNamara, 2013, pp. 184-191)

Kokkuvõtlikult on oluline luua ja säilitada motiveeriv ning toetav töökeskkond, mis võimaldab töötajatel oma võimekust täielikult rakendada ja arendada. See hõlmab mitmekülgsid lähenemisviise, sealhulgas individuaalsete vajaduste mõistmist, regulaarset tagasisidet, pidevat koolitamist ning võimekuse hindamist. Kogu protsess peaks olema integreeritud organisatsiooni igapäevategevusse ning toetama nii töötajate rahulolu kui ka organisatsiooni üldist edu. Ainult läbi pideva tähelepanu ja ressursside

panustamise töötajate arengusse ning motiveerivas töökeskkonnas loomise saavad organisatsioonid tagada, et nende töötajad on optimaalselt ette valmistatud ning motiveeritud saavutama nii individuaalseid kui ka ühiseid eesmärke.

2. TOLLIAMETNIKE PÄDEVUS PÄRITOLU JA DOKUMENTIDE KONTROLLIMISEL

2.1. Uuringu meetodika, protsess ja valim

Lõputöö eesmärk on välja selgitada tolliametnike teadmised ja oskused sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Selles alapeatükis kirjeldatakse lõputöö andmekogumis- ja andmeanalüüsimeetodeid ning valimit. Eesmärgi täitmiseks ning uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viidi läbi kombineeritud kvalitatiivne ja kvantitatiivne empiiriline uuring. Uuringus keskendutakse kahele sihtgrupile – ametnikele, kes töötavad piiril ning ametnikele, kes kontrollivad tollideklaratsioone dokumentide alusel. Lõputöö keskne probleem on tolliametnike võimekus sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel ning andmete kogumiseks kasutatakse poolstruktureeritud intervjuud ja ankeetküsitlust.

Lõputöö üks andmekogumismeetod on kvalitatiivne ankeetküsitlus, mille eesmärk on välja selgitada, tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel ning milline on ametnike võimekus teostada nendele kaupadele dokumendi- ja päritolukontrolli. Vincent, *et al.*, (2001, p. 21) tõid välja, et kvalitatiivne uurimismeetod annab põhjalikuma arusaama väiksema grupi inimeste kohta. Küsitluse koostamisel võeti arvesse Hirsijärvi, *et al.*, (2005, lk 188) poolt välja toodud pooltargumente avatud vastustega küsimustike kohta. Avatud vastustega küsimustikus saab vastaja vastata oma sõnadega, mis annab võimaluse väljendada selgelt enda tegelikku arvamust. Samas toovad nad vastuargumendina välja ka sisult kirju andmestiku, mida on raske kodeerida. Avatud vastustega küsimused annavad uurijale uuritavast teemast parema ülevaate ning suurema hulga informatsiooni. (Hirsijärvi, *et al.*, 2005, lk 188; Aznar-Mas, *et al.*, 2023, p. 531)

Küsitluse valimisel on kasutatud ettekavatsetud ehk eesmärgistatud valimit ehk inimesi on valitud erinevate sisuliste kriteeriumite alusel (Teddlie & Yu, 2007, p. 77). Marshall (1996, p. 523) märkis oma uurimuses, et eesmärgistatud valimi kasutamisel saab autor

valimisse valida inimesed, kes kõige produktiivsemalt küsitlusele vastavad ning seeläbi on võimalik saada vastustest kvaliteetset informatsiooni. Õunapuu (2014, lk 143) töö välja, et ettekavatsetud valimi liikmeid saab valida uurija, lähtudes eriteadmistest grupi kohta. Lõputöö ankeetküsitluse valimisse valiti need tolliametnikud, kes on oma tööülesannetest tulenevalt puutunud kokku sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisega. Selleks et saada terviklik ülevaade, viidi küsitlus läbi tolliametnikega, kes töötavad tolliformaalsuste ja tollikontrolli osakonnas.

Uuringu küsimustik loodi elektroonilise tarkvara *Google Forms* abil ja tagas anonüümsuse. Küsitluses oli kokku üheksa küsimust, millest kolm olid suletud küsimused ja 6 avatud küsimused. Küsitlus koosnes küsimustest, mille abil on võimalik hinnata tolliametnike võimekust. Ankeetküsitlus ehitati üles järgmiselt: esimesed küsimused (1-3) olid ametnike enda kohta, järgmised küsimused (4-6) käsitlesid tolliametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel ning viimased (7-9) keskendusid koolitustele. Küsimustik viidi läbi ajavahemikul 20.03.2024-01.04.2024 ning saadeti ametnikele elektronposti aadressile. Kokku vastas küsitlusele 278-st ametnikust 13 ehk 4,7%.

Küsitluse vastuste andmeanalüüsimeetodiks on kvalitatiivne sisuanalüüs, mis on väga paindlik ja täpne viis analüüsimiseks (Õunapuu, 2014, lk 160). Uurimuse käigus saadud töötlemata andmed on valikuliselt kodeeritud. Kodeerimine on sõnaliste andmete ümber koondamine numbriteks, tähtedeks või mõisteteks (Õunapuu, 2014, lk 178). Oluline on andmete põhjal luua koodid, mida saab omavahel seostada, et need looks kokku tervikliku pildi. Koode saab analüüsi käigus luua juurde ning muuta. (Kalmus, *et al.*, 2015) Arvesse on võetud üksnes need vastused, mis on vajalikud uurimisküsimustele vastamiseks. Küsitluse vastustest moodustati kuus kategooriat (vt lisa 2).

Lõputöös kasutatakse teise andmekogumismeetodina poolstruktureeritud intervjuud, mille eesmärk on välja selgitada peamised kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel. Poolstruktureeritud intervjuud on mugav

kasutada, kuna see on suures osas nagu tavaline vestlus, mida juhib intervjuuerija eelnevalt kavandatud teemade ja küsimustega. Intervjuueritav saab vabalt rääkida ning intervjuerijale jääb võimalus küsimuste järjekorda muuta ning lisaküsimusi küsida. (Õunapuu, 2014, lk 171-172)

Intervjuu valim on sihipärane ehk eesmärgistatud ning sinna kuulusid tolliinspektorvahetusevanemad, kelle tööülesanne on juhtida tolliinspektoritest koosnevat meeskonda ja korraldada igapäevast tööd. Eesmärgistatud valimi puhul valib uurija ise uuritavad välja eesmärgiga leida sõltuvalt uurimiseesmärgist kõige paremini sobivad intervjueritavad (Rämmer, 2014). Intervjuud viidi läbi kahe MTA tolliinspektorvahetusevanemaga ajavahemikul 11.03-15.03. Algselt oli plaanis teha 12 intervjuud piiril töötavate tollinspektor-vahetusevanematega, kellest kaks olid nõus vastama ning kümme ei vastanud. Intervjuudes on kajastatud vaid välispiir. Kuna mõlemas intervjuus oli palju ühiseid jooni ja öeldu hakkas korduma, oli valim piisav.

Intervjueritavatele tutvustati lõputöö teemat ning uuriti nende valmisolekut intervjuus osalemiseks. Küsimused saadeti eelnevalt vastajatele elektronposti teel, et võimaldada neil end ette valmistada ning tagada intervjuu sujuv kulgemine. Intervjuu toimumise aja said intervjueritavad valida ise ning kokkulepped selleks tehti samuti elektronposti teel. Intervjuud viidi läbi veebi teel *Microsoft Teams* keskkonnas. Lõputöös on tagatud anonüümsus, muutes intervjueritavate nimed läbiviidud intervjuude järjekorranumbriteks (vt tabel 1).

Tabel 1. Intervjuude parameetrid (autori koostatud)

Intervjueritav	Läbiviimise kuupäev	Intervjuu kestvus
Intervjuu 1	11.03.2024	00:17:57
Intervjuu 2	15.03.2024	00:16:09

Intervjuu algas sissejuhatusega ning enesetutvustusega. Intervjuus osalenud inimestele selgitati, et lõputöös ei avaldata isikuandmeid, kuid nende öeldud lauseid võidakse

tsiteerida töös. Küsimuste koostamisel võeti arvesse lõputöö eesmärki ja uurimisküsimusi (vt Tabel 2). Samuti kinnitati intervjuueeritavatele intervjuu konfidentsiaalsust ning saadi nõusolek intervjuu salvestamiseks. Intervjuu koosnes seitsmest avatud vastustega küsimusest (vt lisa 1), millest esimene ja teine küsimus selgitasid välja tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel piiril. Teine küsimus oli suunatud ametnike võimekuse hindamisele ja kolmas peamistele kitsaskohtadele. Neljas ja viies küsimus puudutasid koolitusi ning kuuendas küsimuses uuriti võimekuse parandamise võimaluste kohta. Vajadusel küsiti intervjuu käigus ka lisaküsimusi. Intervjuueeritavad vastasid küsimustele oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

Tabel 2. Uurimisküsimuste seos intervjuu küsimustega (autori koostatud)

Uurimisküsimus	Intervjuu küsimus
<p>Millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldage tolliametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel piiril? 2. Kirjeldage tolliametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel piiril? 3. Kuidas tulevad tolliametnikud toime sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisega?
<p>Millised on peamised probleemid ja kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Selgitage, millised on Teie arvates peamised kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisel piiril? 2. Kas Teie arvates on tolliametnikke piisavalt koolitatud, et teostada sanktsioneeritud terasetoodete kontrolli? Põhjendage

<p>Kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel?</p>	<p>1. Selgitage, mis mahus on tolliametnikud saanud koolitusi sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimise teemadel? Kas arvate, et ametnikud vajaksid täiendkoolitusi? Miks?</p> <p>2. Kirjeldage, kuidas suurendada ametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisel?</p>

Intervjuud salvestati mobiiltelefonis oleva helisalvestise programmiga. Pärast intervjuude läbiviimist transkribeeriti kogu tekst, kasutades veebipõhist tarkvara. Andmekogumi maht, mis transkribeerimise tulemusena saadi, on 8 lehekülge.

Intervjuude andmeanalüüsiks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Intervjuude tekstid jaotati kategooriatesse ning kodeeriti vastavalt uurimisküsimustele. Arvesse võeti ainult uuringu jaoks olulised vastused, üleliigne informatsioon jäeti välja. Intervjuude vastustest moodustati 6 kategooriat (vt lisa 4).

2.2. Ankeetküsitluse tulemused

Selles alapeatükis antakse ülevaade tolliametnike seas läbiviidud ankeetküsitluse tulemustest. Analüüsitakse nende töökogemust, osalemist koolitustel ning hinnanguid oma teadmiste tasemele sanktsioonide valdkonnas. Lisaks uuritakse tolliametnike valmisolekut täiendkoolitusteks ja nende arvamusi koolitusvajaduse kohta.

Küsitluse esimesed kolm küsimust olid tutvustavad ja keskendusid tolliametnikele. Esimeses küsimuses uuriti tolliametnike tööstaaži, mis jagunes nelja kategooriasse: 0-2 aastat, 3-7 aastat, 8-15 aastat ja üle 16 aasta. Sellised ajavahemikud valiti, kuna 0-2 aastat töötanud ametnikel on vähem kogemusi ning nad on alles õppimisfaasis, omandades algtaseme oskusi ja kohanedes töökeskkonnaga. 3-7 aastat töötanud ametnikud on juba koolitatud ja omandanud piisavalt kogemusi, et tegutseda iseseisvalt enamikes olukordades. 8-15 aastat töötanud ametnikud on tavaliselt spetsialistid oma

valdkonnas, kellel on sügavam arusaam tööülesannetest ja rohkem kogemusi erinevate olukordade lahendamisel. Üle 16 aasta töötanud ametnikud on äärmiselt kogenud ja omavad suurepäraseid oskusi, sageli juhtides keerukaid olukordi ning olles mentoriteks noorematele kolleegidele.

Ankeetküsitluse teise küsimuse eesmärk oli kindlaks teha, kui paljud ametnikud on teostanud sanktsioneeritud terasetoodetele dokumendi- ja päritolukontrolli. Vastajatel oli vastamiseks kaks valikuvõimalust, kas „jah“ või „ei“. Selgus, et ametnikud, kelle tööstaaž ametis on 0-2 aastat, ei ole dokumendi- ega päritolukontrolli sanktsioneeritud terasetoodetele teostanud. 3-7 aastat ametis olnud ametnikest on kontrolli teostanud 75% vastanutest, samas kui 8-15 aastat ametis olnud ametnikud on seda teinud kõik vastanud. Ametnikud, kelle tööstaaž on 16+ aastat, on samuti kontrolli teostanud 75% vastanutest.

Kolmas küsimus uuris, kuidas tolliametnikud ise hindavad oma teadmisi. Ametnikel paluti hinnata oma teadmisi skaalal nullist viieni ehk:

- puudub
- kasin
- rahuldav
- hea
- väga hea
- suurepärane

Ankeetküsitlusele vastanutest hindas ainult üks ametnik enda teadmisi sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolukontrollist väga heaks. Kaheksa vastajat ehk 61,5% hindas enda teadmisi sellel teemal rahuldavaks ning neli vastajat ehk 30,8% kasinaks. Uurides teadmiste hindamise ja töökogemuse seost selgus, kõige madalamad hinnangud on antud ametnike poolt, kellel on töökogemust 0-2 ja 3-7 aastat ning nende enesehinnang on peamiselt "kasin" või "rahuldav". Pikemaajalise töökogemusega ametnike seas, eriti nende hulgas, kellel on töökogemust 16 aasta või rohkem, on enesehinnang veidi kõrgem.

Tolliametnike võimekuse hindamiseks loodi ankeetküsitluse vastuste põhjal kuus kategooriat, mis võimaldavad mõista nende oskuste ja teadmiste taset sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolukontrolli valdkonnas.

Esimene kategooria „**Sanktsioneeritud kaupade määratlemine**“ annab ülevaate erinevatest viisidest, kuidas ametnikud teevad kindlaks, kas tegu on sanktsioneeritud kaupadega. Kategooria alusel loodi kuus koodi (vt tabel 3).

Tabel 3. Sanktsioneeritud kaupade määratlemine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1. Sanktsioneeritud kaupade määratlemine	Kood 1. Kaubakood Kood 2. Esitatud dokumendid Kood 3. Füüsiline kontroll Kood 4. Interneti otsing Kood 5. Päritolu dokumendid Kood 6. CMR

Kõige sagedamini esines vastuseid, kus toodi välja kaubakoodi (kood 1) kontroll ja esitatud dokumentide läbivaatus (kood 2). Kaubakoodi kontrollimiseks kasutatakse Eesti Tollitariifistikku (ETT) ja Nõukogu määrust (EÜ) nr 833/2014. Ametnikud töid välja, et kõige sagedamini vaadatakse dokumentidelt just kaubakoodi ning seejärel kontrollitakse kahtluse korral ka kaupu füüsiliselt (kood 3), et tuvastada, kas kauba peal on selliseid markeeringuid, mis võivad viidata sanktsioonide all olevale kaubale. Üks vastaja selgitas, kuidas ta teeb kindlaks, kas tegu on sanktsioneeritud terasetootega:

„Vaatan esitatud dokumente, kontrollin kaubakoodi ning kahtluse korral viskan pilgu ka kaubaruumi.“

Tihti tekib ametnikel vajadus ka internetist otsida (kood 4) kauba saaja ja saatja kohta infot, mis aitab neil kaupa paremini määratleda. Samuti toodi mitmel korral üldistest esitatud dokumentidest eraldi välja ka erinevate päritolu dokumentide (kood 5) kontrollimine ning CMR-il (kood 6) olevate andmete vaatlus.

Järgneva ehk teise kategooria „Ülesanded dokumentide kontrollimisel“ all kirjeldatakse, millised ülesanded ametnikel on sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel. Kategooria põhjal loodi seitse koodi (vt tabel 4).

Tabel 4. Ülesanded dokumentide kontrollimisel (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 2. Ülesanded dokumentide kontrollimisel	Kood 1. Kaubakood Kood 2. CMR Kood 3. Erinevad sertifikaadid Kood 4. Füüsiline kontroll Kood 5. Toote spetsifikatsioonid Kood 6. Interneti otsing Kood 7. Ei tegele dokumentide kontrolliga

Analüüsi käigus selgus, et peamised ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel on kaubakoodi (kood 1), CMR-i (kood 2) ja erinevate sertifikaatide (kood 3) kontroll. Mitmed vastajad tõid välja, et kasutavad kaubakoodi kontrollimiseks ETT programmi. Kahjuks ei täpsustanud vastajad, milliseid sertifikaate kontrollitakse. Mitmed vastajad pidasid väga oluliseks ka kauba füüsilist kontrolli (kood 4). Üks vastaja tõi välja:

„Vahel ei piisa ainult dokumentide kontrollist, kaupa tuleb ka füüsiliselt kontrollida ning vaadata kauba peal olevat markeeringut.“

Oluliseks peeti ka toote spetsifikatsioonide (kood 5) ehk tootja poolt väljastatud kauba detailset koostist tõendava dokumendi kontrolli. Selleks, et kontrollida dokumentidel olevaid saajaid ja saatjaid, kasutavad ametnikud tihti ka interneti otsingut (kood 6). See aitab ametnikel hinnata, kas esitatud dokumendid on tõesed või mitte. Osad vastanud ametnikud aga ei tegele üldse dokumentide kontrolliga (kood 7) ning ei osanud seetõttu erinevaid tööülesandeid välja tuua.

Kolmas kategooria „Ülesanded päritolu kontrollimisel“ kirjeldab ametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel. Kategooria alusel loodi kuus koodi (vt tabel 5).

Tabel 5. Ülesanded päritolu kontrollimisel (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 3. Ülesanded päritolu kontrollimisel	Kood 1. Füüsiline kontroll Kood 2. MTC sertifikaadid Kood 3. Muud päritolutõendid Kood 4. Tootja kinnitused Kood 5. Interneti otsing Kood 6. Ei tegele päritolu kontrolliga

Peamised ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel toodi välja füüsiline kontroll (kood 1). Mitmed ametnikud selgitasid, et tihti on kauba peal märgitud, kus see toodetud on ning tänu sellele leitakse tihti sanktsioonide alust kaupa. Samuti toodi välja MTC sertifikaatide (*Mill Test Certificate*) (kood 2) kontroll. Selles dokumendis on kirjeldatud kauba keemilised ja füüsikalised omadused ning kirjas millises riigis raua ja terase sulatamine või tootmine toimus.

Ametnikud tõid üldise märksõnana välja ka muud päritolutõendid (kood 3), mida küsitakse, kui ametnikul tekib kahtlus, et imporditakse sanktsioonide alust kaupa. Tootja kinnitused (kood 4) on väga olulised dokumendid, mis kinnitavad kauba päritolu ja vastavust kehtivatele nõuetele. Lisaks mainiti vastustes taas ka interneti otsingut (kood 5), mille abil teevad ametnikud kindlaks, kes on kauba saaja ja saatja ning millega nad tegelevad. Leidus ka ametnikke, kes ei tegele sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisega (kood 6).

Neljas kategooria „**Läbitud koolitused**“ keskendus sanktsioneeritud kaupade kontrolli alaste koolituste läbimisele. Kategooria alusel loodi viis koodi (vt tabel 6).

Tabel 6. Läbitud koolitused (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 4. Läbitud koolitused	Kood 1. Ei ole osalenud koolitusel Kood 2. Avatud koosolek Kood 3. Tolli baaskursus Kood 4. Reaalsete juhtumite jagamine

	Kood 5. Infotund
--	------------------

Järgnevalt keskenduti töötjate poolt läbitud koolitustele. Suurem osa ehk 69,2% vastanutest ei ole ühtegi sanktsioonide alasel koolitusel osalenud (kood 1). Nende ametnike hulgas, kes on koolitustel osalenud, tõid mõned välja, et koolitused toimusid avatud koosolekute vormis (kood 2), kus jagati üksuse siseselt reaalseid juhtumeid (kood 4). Sellised koolitused võimaldavad töötajatel saada praktilist kogemust ning jagada teadmisi ja parimaid tavasid kolleegidega, tugevdades seeläbi nende teadmisi ja pädevust sanktsioonide valdkonnas.

Lisaks märkisid väiksema staažiga ametnikud, et sanktsioonide teemat puudutati ka tolli baaskursusel (kood 3). Siiski tõid nad välja, et sellel kursusel ei pööratud sanktsioonidele piisavalt sügavat tähelepanu ning temast liiguti üsna kiiresti üle. Üks ametnik tõi välja ka infotunnid (kood 5), mida korraldatakse uute sanktsioonipakettide jõustumisel. Kuna keegi teine ankeetküsimustikule vastanutest seda välja ei toonud, siis võib arvata, et neid infotunde korraldatakse üksusesiseselt ning ei ole kättesaadavad teiste üksuste ametnikele.

Viies kategooria „**Täiendkoolituse vajalikkus**“ aitas hinnata töötajate motivatsiooni täiendkoolitusel osalemiseks. Kokku loodi viis koodi (vt tabel 7).

Tabel 7. Täiendkoolituse vajalikkus (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 5. Täiendkoolituse vajalikkus	Kood 1. Sanktsioonide keerulisus Kood 2. Silmaringi laiendamine Kood 3. Määruse tekst on raskesti mõistetav Kood 4. Teadmiste ajakohasus Kood 5. Koolitus pole vajalik

Järgnevalt uuriti täiendkoolituse vajalikkust. Enamik ametnikest ehk 92,3% vastanutest leidsid, et täiendkoolitusel osamine on oluline. Peamiste põhjustena toodi välja sanktsioonide keerulisus (kood 1) ning silmaringi laiendamine (kood 2). Toodi välja

ka, et määruse tekst on raskesti mõistetav (kood 3) ning uueneb väga tihti, mistõttu on raske iseseisvalt enda teadmisi ajakohasena (kood 4) hoida. Üks vastaja tõi välja:

„Arvan, et kindlasti on vajalik, sest teema on tegelikult väga keeruline. Sooviksin täpsemalt teada, kus kohast vajalikku infot leida ning mida täpsemalt dokumentidel järgida.“

Vastajate hulgas oli ka neid, kelle arvates koolitus ei ole vajalik (kood 5), sest nemad ei puutu oma tööiseloost tulenevalt sanktsioneeritud kaupadega kokku.

Viimases küsimuses uuriti, kui paljud ametnikud sooviksid osaleda täiendkoolitusel. Vastustest loodi kuues kategooria „**Täiendkoolitusel osalemise soov**“. Kategooria põhjal loodi kaks koodi (vt tabel 8).

Tabel 8. Täiendkoolitusel osalemise soov (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 6.	Kood 1. Soovin osaleda
Täiendkoolitusel osalemise soov	Kood 2. Ei pea vajalikuks

Analüüsi tulemusel selgus, et enamik ametnikest ehk 92,3% sooviksid osaleda täiendkoolitusel (kood 1). Toodi välja, et hea on sanktsioonidega kursis olla ning silmaringi laiendamiseks on kõik koolitused kasulikud. Kaks vastajat soovis ka koolitust, mis käsitleks sanktsioneeritud kaupade seost kahesuguse kasutusega kaupadega. Üks vastaja tõi ka eraldi välja:

„Jah sooviksin osaleda, sest teema on väga keeruline ning iseseisvalt kõike selgeks teha ei ole ajaliselt lihtsalt võimalik. Parem oleks osaleda koolitusel, kus olulised teemad lahti räägitakse.“

Vaid üks ametnik ei pea täiendkoolitusel osalemist vajalikuks (kood 2), kuna tunneb, et sanktsioonidega seotud teema ei ole tema jaoks kõige keerulisem ning iseseisvalt erinevate sanktsioonidega tutvumine on mugavam.

2.3. Intervjuu tulemused

Selles alapeatükis antakse ülevaade tolliinspektor-vahetusevanematega läbiviidud intervjuude tulemustest, käsitledes nende seisukohti ja kogemusi seoses tolliametnike võimekusega sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolukontrolli valdkonnas. Analüüsitakse nende arvamusi seoses töötajate koolitusvajadusega ning peamistest kitsaskohtadest. Teksti kodeerimisel tekkis kuus kategooriat, mis on leitud tabelites 9-14. Järgnevalt esitatakse intervjuude tulemused kategooriate ja koodide lõikes.

Esimene kategooria „**Dokumendikontrolli teostamine**“ kirjeldab, millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel, kategooria põhjal loodi neli koodi (vt tabel 9).

Tabel 9. Dokumendikontrolli teostamine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1. Dokumendikontrolli teostamine	Kood 1. Saatedokumentide kontroll Kood 2. Deklaratsiooni kontroll Kood 3. Kauba füüsiline kontroll Kood 4. CMR kontroll Kood 5. Autojuhi küsitlemine

Vastustest selgus, et dokumendikontrolli teostamisel on tolliametnike peamiseks ülesanneteks saatedokumentide kontroll (kood 1) ja deklaratsiooni kontroll (kood 2). Intervjueeritavad mainisid, et deklaratsiooni alusel tehakse enne kauba jõudmist piirile riskianalüüsi. Kui dokumentide kontrollimisel tekib kahtlus, peab ametnik tegema kauba põhjaliku füüsilise kontrolli (kood 3) ning vajadusel ka röntgeniga läbivalgustama. Olulise ülesandena töid intervjueeritavad välja ka CMR-i kontrolli (kood 4), millega käib alati kaasas ka autojuhi põhjalik küsitlemine (kood 5).

Teine kategooria „**Päritolukontrolli teostamine**“ kirjeldab, millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel, kategooria põhjal loodi kolm koodi (vt tabel 10).

Tabel 10. Päritolukontrolli teostamine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 2. Päritolukontrolli teostamine	Kood 1. Tootja sertifikaat Kood 2. Arve Kood 3. Üldised dokumendid

Intervjueeritavatel paluti selgitada, millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel. Peamiste ülesannetena toodi välja tootja poolt väljastatud sertifikaadi kontroll (kood 1) ning arve peal olevate andmete kontroll (kood 2). Intervjueeritavate sõnul annab korrektselt koostatud arve ametnikele väga palju olulist informatsiooni saaja ja saatja kohta. Lisaks toodi välja ka märksõnana üldised dokumendid (kood 3), mille hulka kuulusid näiteks deklaratsioonid ja MTC sertifikaadid (*Mill Test Certificate*).

Kolmas kategooria “**Kontrolliga toimetulek**” aitas välja selgitada, kuidas tulevad ametnikud toime sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisega, kokku loodi neli koodi (vt tabel 11).

Tabel 11. Ametnike toimetulek (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 3. Kontrolliga toimetulek	Kood 1. Ametnikud tulevad toime Kood 2. Kontrollile eelnevad selgitused Kood 3. Ametnike jaoks kontroll keeruline Kood 4. Ametnikud saavad rahuldavalt hakkama

Intervjueeritavatel paluti hinnata tolliametnike toimetulekut dokumentide- ja päritolukontrollis. Selgus, et üldjoones tulevad ametnikud kontrolliga toime (kood 1), kuid paljude ametnike jaoks on kontroll keeruline (kood 3), kuna erinevaid sanktsioneeritud tooteid on palju ning raske on kõik erisused meelde jätta. Intervjueeritavad selgitasid ka, et tollipunktides on tavaks saanud selline praktika, et vahetusevanemad teevad endale veidi põhjalikumalt teema selgeks ning seejärel

jagavad oma teadmisi vahetuses töötavate inspektoritega ning selgitavad eelnevalt (kood 2), millised dokumente küsida. Üks intervjueritav selgitas:

“Ma ei näe, et me oleme hästi ettevalmistatud, ma ütleks pigem rahuldavalt. Enne sõda ju ei pidanud tolliametnikud sanktsioonidega niimoodi tegelema nagu meie täna tegeleme.”

Mõlemast intervjuust tuli välja ka see, et ametnikud saavad rahuldavalt hakkama (kood 4), kuna muud võimalust lihtsalt ei ole. Kontrolle peab tegema ning ametnikud teevad neid nii hästi kui vähegi oskavad.

Järgmise ehk neljanda kategooria **“Peamised kitsaskohad”** all tõsteti esile peamised probleemid ja kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel. Kokku loodi viis koodi (vt tabel 12).

Tabel 12. Peamised kitsaskohad (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 4. Peamised kitsaskohad	Kood 1. Sanktsioonidega kursis olemine Kood 2. Pole koolitusi Kood 3. Keeruline sanktsioonidest aru saada Kood 4. Ajapuudus Kood 5. Teema on keeruline

Intervjueritavatelt uuriti, millised on nende arvates peamised kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete dokumendi- ja päritolukontrolli teostamisel. Peamiselt toodi välja, et sanktsioonidega on keeruline kursis olla (kood 1) ning koolituste puudumise (kood 2). Intervjueritav selgitas, et:

“See probleem ei ole ainult terasetoodetega vaid kõikide sanktsioneeritud kaupadega. Me ei ole saanud ühtegi koolitust seoses sanktsioneeritud kaupade kontrolliga ning määrustega ise tutvumine on tegelikult päris raske.”

Samuti toodi välja, et sanktsioonidest on keeruline iseseisvalt aru saada (kood 3) ning nende selgeks õppimine võtab üsna palju aega (kood 4), mida piiril ametnikel tihti ei

ole. Intervjueeritavad tõid välja ka teema keerulisuse (kood 5), mis koos ajapuudusega teeb sanktsioonipakettide selgeks õppimise üsna keeruliseks

Viienda kategooria “**Koolitused**” põhjal tehti kindlaks, kas ja millises mahus on tolliametnikud läbinud sanktsioonide alaseid koolitusi ning kas intervjueeritavate arvates on koolitused olnud piisavad. Kategooria põhjal loodi kolm koodi (vt tabel 13).

Tabel 13. Koolitused (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 5. Koolitused	Kood 1. Ametnikud pole koolitusi läbinud Kood 2. Ametnikud õpivad ise sanktsioone Kood 3. Vahetusevanemad teevad sanktsioonidest kokkuvõtte

Järgnev küsimus aitas välja selgitada, kui palju on tolliametnikud läbinud koolitusi sanktsioneeritud kaupade vallas ning kas täiendkoolitused oleksid vajalikud. Mõlemas intervjuus tuli välja, et ametnikud ei ole sanktsioonide alaseid koolitusi läbinud (kood 1). Intervjueeritavad selgitasid, et levinud praktika on, et ametnikud omandavad sanktsioonide kohta teadmisi iseseisvalt (kood 2), kuid see on väga ajakulukas. Üks intervjueeritav mainis, et nende meeskonnas on tavaks vahetusevanematel uue sanktsioonipaketi jõustumisel põhjalikult selle sisuga tutvuda ning seejärel koostada kolleegidele ülevaade (kood 3).

Viimane ehk kuues kategooria “**Võimekuse tõstmine**” aitas välja selgitada, kuidas suurendada tolliametnike võimekust sanktsioneeritud kaupade kontrollimisel. Analüüsi käigus loodi kolm koodi (vt tabel 14).

Tabel 14. Võimekuse tõstmine (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 6. Võimekuse tõstmine	Kood 1. Koolitused Kood 2. Avatud koosolekud Kood 3. Reaalsete juhtumite jagamine Kood 4. Kokkuvõtte uue paketi jõustumisel

Intervjuude vastustest selgus, et võimekust aitaksid tõsta sanktsioonide alased koolitused (kood 1), avatud koosolekud (kood 2) erinevate reaalsete juhtumite jagamisega (kood 3) ning see, kui MTA-s oleks olemas inimene, kes teeks uue sanktsioonipaketi jõustumisel kokkuvõtte (kood 4) olulistest aspektidest uues paketis. Üks intervjueeritav selgitas:

“Uute sanktsioonipakettide tulekul langeb väga suur koormus piiril töötavatele ametnikele, kuna meie peame endale üle öö kõik erisused selgeks tegema. Meil lihtsalt ei ole selleks aega. Oleks hea, kui saaks uue paketi jõustumisel koolitusel osaleda.”

Üldjoones jäi autorile intervjuudest mulje, et tolliametnikud ootaksid väga sanktsioonide alaseid koolitusi, et end kontrollle tehes kindlamalt tunda ning sanktsioonidest paremini aru saada.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Käesolevas alapeatükis tehakse järeldused lõputöö teooria ja empiirilise osa alusel ning seostatakse teooria ja uuringu tulemusi. Järelduste põhjal esitatakse ettepanekuid, kuidas tõsta tolliametnike võimekust teostada sanktsioneeritud terasetoodetele dokumendi- ja päritolukontrolli.

Lõputöös püstitati kolm uurimisküsimust. Esimesele uurimisküsimusele, millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel, leiti uuringu käigus vastus, et peamised ülesanded on erinevate dokumentide kontroll ning kauba füüsiline läbivaatus. Uuringu tulemused näitasid, et ametnikud hindavad eriti oluliseks saatedokumentide ja deklaratsioonide kontrolli, kuid tunnevad vajadust täiendada oma teadmisi ja oskusi selles valdkonnas.

Teisele uurimisküsimusele, millised on peamised probleemid ja kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel, saadi uuringu käigus vastus, et suureks probleemiks on koolituste puudumine. Samuti tõdeti, et ametnike endi poolt tajutakse probleemina uute sanktsioonipakettide regulaarset ja keerulist käsitlemist, mis nõuab pidevat täiendamist ja kohanemist. See omakorda rõhutab vajadust regulaarsete ja ajakohaste koolituste järele, mis võimaldaksid ametnikel oma

teadmisi ja pädevust värskendada ning paremini hakkama saada muutuvate regulatsioonidega. Töö teoreetilises osas selgitati, et töötajate koolitamise juures on oluline tegur motivatsioon, mis tuginedes uuringu tulemustele, on MTA ametnikel väga suur (käesolev töö lk 17).

Kolmandale uurimisküsimusele, kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel, leiti uuringu käigus vastus, et töötajad vajaksid rohkem sanktsioonide alaseid koolitusi. Nagu töö teoreetilises osas selgitati, peaksid koolitusprogrammid olema üles ehitatud selliselt, et kattuksid töötajate vajadustega (käesolev töö lk 18). Intervjuudest ja ankeetküsitluse vastustest selgus, et ametnikud ei tunne end sanktsioneeritud kaupade kontrollides enesekindlalt ning nad vajavad täiendavat toetust ja koolitust selle valdkonna oskuste ja teadmiste täiustamiseks. Ametnikel paluti ankeetküsitluses hinnata oma teadmisi skaalal 0 kuni 5, kus 0 tähistab puuduvaid teadmisi ja 5 tähistab suurepäraseid teadmisi. Enamik vastanutest ehk 61,5% hindas oma teadmisi rahuldavaks ehk skaalal numbriga 2. Sellest saab järeldada, et suurel osal ametnikel jääb sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel teadmistest vajaka. Samuti selgus, et ka piiril töötavad vahetusevanemad hindavad tolliinspektorite võimekust sanktsioneeritud kaupade kontrollimisel rahuldavaks. Mõlemas intervjuus mainiti, et ametnikud ei ole läbinud ühtegi kooltust, mis käsitleks sanktsioneeritud toodete kontrolliga seotud erisusi.

Lõputöö uurimisprobleem oli sõnastatud küsimusena, milline on tolliametnike võimekus teha sanktsioneeritud terasetoodetele päritolu- ja dokumendikontrolli. Lähtudes uuringu tulemustest jõuti järeldusele, et suurem osa ei tunne end sanktsioneeritud kaupade kontrollimisel enesekindlalt, kuna neid ei ole selle alasealt koolitatud. Võttes arvesse töö teoreetilises osas selgitatud, on aga töötajate koolitamine oluline ka emotsionaalse ja psühholoogilise heaolu aspektist (käesolev töö lk 17). Kui töötajad ei tunne end tööülesandeid täites hästi, langeb nende rahulolu ja produktiivsus.

Tuginedes teoreetilises osas käsitletud teadusallikatele ja küsitluse käigus kogutud ametnike soovidele, esitab autor Maksu- ja Tolliametile soovitusel tolliametnike võimekuse tõstmiseks:

1. Arendada sanktsioonide alaseid koolitusvõimalusi ametis – Maksu- ja Tolliameti võiks kohandada koolitusprogramme vastavalt ametnike vajadustele ja tagasisidele, et need vastaksid paremini nende ametialastele ootustele ja arenguvajadustele (vt lk 18, 29-30).
2. Mentorluse ja juhendamise programmi loomine – ankeetküsitluse vastustest selgus, et staažikamad ametnikud on sellel teemal kogenumad kui uued töötajad (vt lk 25). Seega võiks ameti sees saada tavaks, et igale uuele töötajale määratakse oma mentor, kes teda juhendab.
3. Korraldada avatud koosolekuid, kus erinevad ametnikud saaksid jagada reaalseid kogemusi seoses sanktsioneeritud kaupade kontrolliga. See võimaldab ametnikel õppida üksteise kogemustest ning mõista erinevaid väljakutseid ja lahendusi, millega nad kokku puutuvad.

Lõputöö teemat on võimalik edasi arendada ning intervjuuerida ka inimesi, kes vastutavad MTA-s koolitusprogrammide eest. See võimaldaks saada sügavama arusaama MTA koolitusstrateegiatest ja -praktikatest ning nende kohandamisest vastavalt ametnike vajadustele ja väljakutsetele. Lisaks võiks uurida, kuidas koolitused on struktureeritud, milliseid teemasid need hõlmavad ning kuidas mõõdetakse nende mõju ametnike pädevusele ja töö tulemustele.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teema oli „Tolliametnike võimekus sanktsioneeritud terasetoodete päritolu- ja dokumendikontrolli teostamisel“. Lõputöös püstitati uurimisprobleem: milline on tolliametnike võimekus teha sanktsioneeritud terasetoodetele päritolu- ja dokumendikontrolli? Lõputöö eesmärk oli välja selgitada tolliametnike teadmised ja oskused sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Eesmärgi saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastamiseks püstitati kolm uurimisküsimust ning neli uurimisülesannet.

Uurimisküsimustele vastamiseks kasutati empiirilisest uuringust saadud tulemusi. Esimeseks uurimisküsimuseks püstitati, millised on tolliametnike ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Uuringu käigus saadud tulemuste põhjal võib väita, et peamised ülesanded on erinevate dokumentide kontroll ja kauba füüsiline läbivaatus. Ametnikud peavad kontrollima esitatud dokumentide õigsust ning kahtluse tekkimise korral kauba füüsiliselt läbi vaatama ning vajadusel ka röntgeniga läbi valgustama.

Teiseks uurimisküsimuseks oli, millised on peamised probleemid ja kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Tulemustest selgus, et tegemist on väga keerulise valdkonnaga ning ametnikud tunnevad, et neid ei ole piisavalt koolitatud. Samuti selgus, et valdkonna pideva muutumise ja keerulisuse tõttu on ametnikel raske sanktsioonidega kursis olla.

Viimane ehk kolmas uurimisküsimus oli, kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Võimekuse tõstmiseks peaks amet looma koolitusprogrammi, mis käsitleks põhjalikult sanktsioneeritud kaupu ning nendega seotud erisusi. Neid koolitusi tuleks korraldada kõikidele ametnikele, kes igapäevaselt nende kaupadega tegelevad, tagades seeläbi nende pädevuse.

Uurimisküsimustele ja probleemile vastuste saamiseks püstitati neli uurimisülesannet. Esimene uurimisülesanne oli teoreetiliste allikate kaudu analüüsida sanktsioone, põhjalikumalt terasetoodetele kehtestatud sanktsioone ning võimekuse kontseptsiooni. Analüüsi käigus selgus, et sanktsioone kasutatakse sihtriigi mõjutamiseks ning ajalooliselt on toormaterjalile kehtestatud sanktsioonid olnud väga edukad. Venemaalt pärit terasetoodetele kehtestas EL sanktsioonid 15.03.2022. Selleks, et sanktsioneeritud kaupu kontrollid, peavad tolliametnikud olema piisavalt võimekad. Võimekuse suurendamisel mängib olulist rolli töökeskkond ning see, kas töötajad on motiveeritud arenema.

Teine uurimisülesanne oli viia läbi intervjuud Narvas, Luhamaal ja Koidulas töötavate tolliinspektor-vahetusevanematega, et analüüsida peamisi kitsaskohti ja probleeme seoses sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisega. Uuringu läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit. Intervjuudest tulenevalt ilmnisid peamised väljakutsed, mis on seotud teema keerukusega ning koolituste puudumisega.

Kolmas uurimisülesanne oli viia läbi küsitlus tolliametnikega, et analüüsida nende võimekust sanktsioneeritud terasetoodete päritolu ja dokumentide kontrollimisel. Küsitluses uuriti ametnike teadmisi, oskusi, kogemusi ning nende soovi ja motivatsiooni enesearenguks. Selgus, et uuringus osalenud ametnike üldine võimekus on rahuldav. Nad saavad dokumentide ja kauba füüsilise kontrollimisega hakkama, kuid ei tunne end selles valdkonnas kuigi enesekindlalt. Samuti sooviksid nad osaleda sanktsioonide alastel täiendkoolitustel, kui MTA neid pakuks. Ankeetküsitluse madal vastanute arv võis mõjutada analüüsi tulemusi.

Neljas uurimisülesanne oli teooria ja uuringu tulemuste põhjal teha ettepanekuid, kuidas tõsta tolliametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide ja päritolu kontrollimisel. Kokku esitati lõputöös kolm ettepanekut. Esimene oli sanktsioonide alaste koolitusvõimaluste arendamine, teine oli mentorluse ja juhendamise programmi loomine ning kolmas ametisiseste avatud koosolekute korraldamine reaalse kogemuste jagamiseks.

Lõputöös püstitatud eesmärk, uurimisülesanded ja- küsimused said täidetud. Jõuti järeldusele, suurem osa ei tunne end sanktsioneeritud kaupade kontrollimisel enesekindlalt. Ametnikud, kes on ametis kauem töötanud, on sel teemal veidi pädevamad, kuid kuna sanktsioneeritud kaupade kontrollimine on MTA jaoks üsna uus ülesanne, oleks siiski vaja sellealaseid koolitusi.

Lõputöö teemat on võimalik edasi arendada ning intervjueerida ka inimesi, kes vastutavad MTA-s koolitusprogrammide eest. See võimaldaks saada sügavama arusaama MTA koolitusstrateegiast ja -praktikast ning nende kohandamisest vastavalt ametnike vajadustele ja väljakutsetele. Lisaks võiks uurida, kuidas koolitused on struktureeritud, milliseid teemasid need hõlmavad ning kuidas mõõdetakse nende mõju ametnike pädevusele ja töö tulemustele.

SUMMARY

The thesis is written in Estonian and consists of 49 pages. The thesis has been prepared using 49 sources. The title of this thesis is „Customs Officers Capability to Perform Origin and Document Control of Sanctioned Steel Products“. The research problem of the thesis was the question: What is the capability of customs officers to perform origin and document control of sanctioned steel products?

In order to solve the research problem, three questions were raised. Firstly, What are the tasks of customs officials in checking the origin and documents of sanctioned steel products? Based on the results obtained during the research, it can be stated that the main tasks are the control of various documents and the physical examination of the goods. Officials must check the correctness of the submitted documents and, in case of doubt, physically examine the goods and, if necessary, also X-ray them. Secondly, What are the main problems in verifying the origin and documents of sanctioned steel products? The results revealed that it is a very complex field and officials feel that they are not sufficiently trained. It also turned out that due to the constant change and complexity of the field, it is difficult for officials to keep up with the sanctions. And lastly how to increase the capacity of customs officials in checking the origin and documents of sanctioned steel products? To increase capability, the Tax and Customs board should create a training program that thoroughly deals with sanctioned goods and the specifics related to them.

The first chapter provided an overview of the nature of sanctions and the purpose of their establishment. The second chapter provided an overview of the research itself where the author analyses collected information and gives feedback.

Three solutions were proposed to improve customs officers capability to perform origin and document control of sanctioned steel products. Firstly, to develop training opportunities on sanctions to ensure capability to perform controls. The results revealed that customs officers need extra training. Secondly establishing a mentoring and coaching program. The answers to the questionnaire revealed that senior officials are

more experienced and could share their knowledge with new employees. And lastly, Organize open meetings where different officials can share real-life experiences related to the inspection of sanctioned goods. This allows officers to learn from each other's experiences.

The thesis can be further developed by interviewing the people who are responsible for training programs at Estonian Tax and Customs Board. This would allow for a deeper understanding of training strategies and practices and their adaptation to the needs and challenges of officers. In addition, to conduct a study on how the training programs are structured, what topics they cover and how their impact on the competence of officials.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Aznar-Mas, L. E., Atarés-Huerta, L., & Marin-Garcia, J. A., 2023. Effectiveness of the use of open-ended questions in student evaluation of teaching in an engineering degree. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 16(3), pp. 521-534.

Bapat, N. A., Heinrich, T., Kobayashi, Y., Morgan, T. C., 2013. Determinants of Sanctions Effectiveness: Sensitivity Analysis Using New Data. *International Interactions* 39, pp. 79-98.

Bonvin, J.-M., 2011. Individual working lives and collective action. An introduction to capability for work and capability for voice. *Transfer: European Review of Labour and Research*, 18(1), pp. 9-18.

Cohen, A., 2009. Economic Sanctions in IHL: Suggested Principles. *Israel Law Review*, 42(1), pp. 117-149.

Davis, J. B., 2009. The Capabilities Conception of the Individual¹. *Review of Social Economy*, 67(4), pp. 414-427.

Duckenfield, M., 2022. Economic sanctions. *Military Review*, pp. 6–16.

Euroopa Komisjon, 2023. *Kronoloogia – ELi piiravad meetmed Venemaa vastu seoses Ukrainaga*. [Võrgumaterjal]

<https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/>

[Kasutatud 14.12.2023).

Euroopa nõukogu määrus (EÜ) nr 833/2014, 31. juuli 2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas, ELT L 229 31.7.2014.

Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 952/2013, 9. oktoober 2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (uuesti sõnastatud) ELT L 269, 10.10.2013.

Euroopa Ülemkogu, 2023. *ELi sanktsioonid Venemaa vastu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/> [Kasutatud 30.10.2023].

Euroopa Ülemkogu, 2023. *Eri liiki sanktsioonid* [Võrgumaterjal] <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/different-types/> [Kasutatud 14.12.2023].

Gaur, A., Settles, A., Vääänen, J., 2023. Do Economic Sanctions Work? Evidence from the Russia-Ukraine Conflict. *Journal of Management Studies*, 60(6), pp. 1391-1412.

Geourjon, A.-M. & Laporte, B., 2005. Risk management for targeting customs controls in developing countries: a risky venture for revenue performance? *Public Administration & Development*, 25(2), pp. 105-113.

Gordon, J., 2011. Smart Sanctions Revisited. *Ethics & International Affairs*, 25(3), pp. 351-335.

Gwardzińska, E. & Chowaniec, J., 2022. Application of the European Union (EU) nonpreferential rules of origin for goods as a measure to extend the scope of trade restrictions. *World Customs Journal*, 16(1), pp. 37-48.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2005. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina

Jazairy, I., 2019. Unilateral Economic Sanctions, International Law, and Human Rights. *Ethics & International Affairs*, 33(3), pp. 291-302.

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M., 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> [Kasutatud 23.10.2023].

Kurvits, K., 2023. *Kaupadega seotud sanktsioonid*. *Ettekanne*. Tallinn, Välisministeerium 07.09.2023 Sanktsioonide infopäev.

Lektzian, D. & Souva, M., 2007. An Institutional Theory of Sanctions Onset and Success. *Journal of Conflict Resolution*, 51(6), pp. 848-871.

Lukin, E., Lonidova, E., Shirokova, E., Rummyantsev, N., Sidorov, M., 2023. Russian economy under sanctions (Case of the northwest of Russia). *National Accounting Review*, 5(2), pp. 145-158.

Maksu- ja Tolliamet, 2023a. *Tollivormistus seoses Ukrainas toimuva sõjaga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://emta.ee/ariklient/toll-kaubavahetus/tollivormistus/tollivormistus-seoses-ukrainas-toimuva-sojaga#kkk> [Kasutatud 30.10.2023].

Maksu- ja Tolliamet, 2023b. *Päritolu*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/ariklient/toll-kaubavahetus/kauba-maksustamine/paritolu> [Kasutatud 29.12.2023].

Maksu- ja Tolliamet, 2023c. *Tollivormistus seoses Ukrainas toimuva sõjaga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/ariklient/toll-kaubavahetus/tollivormistus/tollivormistus-seoses-ukrainas-toimuva-sojaga#sanktsioonid> [Kasutatud 30.12.2023].

Maksu- ja Tolliamet, 2023d. *Maksu- ja Tolliameti arengukava 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: file:///C:/Users/37253/Downloads/mta_arengukava_2023.pdf [Kasutatud 03.01.2024].

Marshall, M. N., 1996. Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), pp. 522-525.

McLean, E. V. & Whang, T., 2020. Do sanctions spell disaster? Economic sanctions, political institutions, and technological safety. *European Journal of International Relations*, 26(3), pp. 767-792.

Médecins Sans Frontières. *Sanctions (Diplomatic, Economic, or Military)*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://guide-humanitarian->

law.org/content/article/3/sanctions-diplomatic-economic-or-military/ [Kasutatud 30.12.2023].

Meissner, K., 2023. Caught up by Geopolitics: Sanctions and the EU's Response to Russia's War Against Ukraine. *Economists' Voice*, 1, pp. 1-9.

Nael, M., 2023. *Sanktsioonikaubad tulevad Eestisse teistest riikidest. Eesti Rahvusringhääling*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.err.ee/1609057556/sanktsioonikaubad-tulevad-eestisse-teistest-riikidest> [Kasutatud 27.10.2023].

Nwador, A. F., Sanubi, F. A., Clark, E. V., 2023. Sanctions as tool for strategic deterrence: an assessment of targeted sanctions in Russia. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 27, pp. 544-562.

Pala, T., 2021. The Effectiveness of Economic Sanctions: A Literature Review. *The NISPACEE Journal of Public Administration and Policy*, 14 (1), pp. 239-257.

Põdramägi, T., 2016. Rahvusvahelised sanktsioonid. [Võrgumaterjal] https://www.riigikogu.ee/wpcms/wpcontent/uploads/2015/01/Teemaleht_4_2016_Rahvusvahelised-sanktsioonid.pdf [Kasutatud 14.12.2023].

Rahvusvahelise sanktsiooni seadus (2019) RT I, 30.06.2023, 61.

Rämmer, A., 2014. Valmi moodustamine. [Võrgumaterjal] <https://samm.ut.ee/valimid> [Kasutatud 03.01.2024].

Seyfi, S & Hall, M., 2020. Sanctions and tourism: effects, complexities and research. *Tourism Geographies*, 22(4-5), pp. 749-767.

Simola, H., 2023. What the literature says about the effects of sanctions on Russia. *BOFIT Policy Brief*, 8, pp. 3-19.

Srinivasan, M. S., 2011. Values for Excellence in Professional Work. *Journal of Human Values*, 17(2), pp. 121–128.

Steinbach, A., Gutmann J., Neuenkirch, M., Neumeier, F., 2023. Economic Sanctions and Human Rights: Quantifying the Legal Proportionality Principle. *Harvard Human Rights Journal*, 36, pp. 1-40.

Sun, J., Makosa, L., Yin, F., Jachi, M. & Bonga, W., 2021. Externalities of economic sanctions on performance of intra-industry non-sanctioned firms: Evidence from Zimbabwe. *Scottish Journal of Political Economy*, 68(5), pp. 643–664.

Zarpli, O., 2023. When Do Imposed Sanctions Work? The Role of Target Regime Type. *Journal of Conflict Resolution*, 67(7-8), pp. 1482-1509.

Teddlie, C. & Yu, F., 2007. Mixed Methods Sampling. A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), pp. 77-100.

Veebel, V., 2016. Kas sanktsioonid on olnud Venemaa-Ukraina konfliktis mõjutamisel tulemuslikud? *Eesti Välispoliitika instituudi mõttepaber*, 26, lk 1-13.

Whang, T., McLean, E. V., Kuberski, D. W., 2013. Coercion, Information, and the Success of Sanction Threats. *American Journal of Political Science*, 57(1), pp. 65-81.

Vincent, T. F., Butterfoss, F.D., Capwell, E. M., 2001. Key Issues in Evaluation: Quantitative and Qualitative Methods and Research Design. *Health Promotion Practice*, 2(1), pp. 20-23.

World Steel Association. *About Steel*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://worldsteel.org/about-steel/about-steel/> [Kasutatud 03.01.2024].

Välisministeerium, 2023. *Rahvusvahelised sanktsioonid*. [Võrgumaterjal] <https://www.vm.ee/sanktsioonid-ekspordi-ja-relvastuskontroll/rahvusvahelised-sanktsioonid> [Kasutatud 14.12.2023].

Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Özdamar, Ö. & Shahin, E., 2021. Consequences of Economic Sanctions: The State of the Art and Paths Forward. *International Studies Review*, 23, pp. 1646-1671.

Lisa 1. Ankeetküsitlus tolliametnikele

1. Kui kaua olete sel töökohal töötanud?
 - 0-2 aastat
 - 3-7 aastat
 - 8-15 aastat
 - 16+ aastat
2. Kas Te olete teostanud dokumendi- ja päritolukontrolli sanktsioneeritud terasetoodetele?
 - Jah
 - Ei
3. Kuidas Te hindate enda teadmisi sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide- ja päritolukontrollist?
 - puudub
 - kasin
 - rahuldav
 - hea
 - väga hea
 - suurepärane
4. Kuidas Te teete kindlaks, kas tegu on sanktsioneeritud terasetoodetega?
5. Kirjeldage lühidalt, millised on Teie peamised ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel?
6. Kirjeldage lühidalt, millised on Teie peamised ülesanded sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel?
7. Milliseid sanktsioonidega seotud koolitusi olete läbinud? Kas eraldi räägiti ka terasetoodetest?
8. Kas Teie arvates on sanktsioneeritud kaupade alane täiendkoolitus vajalik? Põhjendage.
9. Kas Te sooviksite osaleda täiendkoolitusel? Põhjendage.

Lisa 4. Ankeetküsitluse tulemustest koostatud kategooriad

Tabel 15. Küsitluse kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1. Sanktsioneeritud kaupade määratlemine	Kood 1. Kaubakood Kood 2. Esitatud dokumendid Kood 3. Füüsiline kontroll Kood 4. Interneti otsing Kood 5. Päritolu dokumendid Kood 6. CMR
Kategooria 2. Ülesanded dokumentide kontrollimisel	Kood 1. Kaubakood Kood 2. CMR Kood 3. Sertifikaat Kood 4. Füüsiline kontroll Kood 5. Tootespetsifikatsioonid Kood 6. Interneti otsing Kood 7. Ei tegele dokumentide kontrolliga
Kategooria 3. Ülesanded päritolu kontrollimisel	Kood 1. Füüsiline kontroll Kood 2. MTC sertifikaadid Kood 3. Muud päritolutõendid Kood 4. Tootja kinnitused Kood 5. Interneti otsing Kood 6. Ei tegele päritolu kontrolliga
Kategooria 4. Läbitud koolitused	Kood 1. Ei ole osalenud koolitusel Kood 2. Avatud koosolek Kood 3. Tolli baaskursus Kood 4. Reaalsete juhtumite jagamine Kood 5. Infotund
Kategooria 5. Täiendkoolituse vajalikkus	Kood 1. Sanktsioonid keerulisus Kood 2. Silmaringi laiendamine Kood 3. Määruse tekst on raskesti mõistetav Kood 4. Teadmiste ajakohasus Kood 6. Koolitus pole vajalik
Kategooria 6. Täiendkoolitusel osalemise soov	Kood 1. Soovin osaleda Kood 2. Ei pea vajalikuks

Lisa 3. Intervjuu küsimused

1. Kirjeldage tolliametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete dokumentide kontrollimisel piiril?
2. Kirjeldage tolliametnike ülesandeid sanktsioneeritud terasetoodete päritolu kontrollimisel piiril?
3. Kuidas tulevad tolliametnikud toime sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisega?
4. Selgitage, millised on Teie arvates peamised kitsaskohad sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisel piiril?
5. Kas Teie arvates on tolliametnikke piisavalt koolitatud, et teostada sanktsioneeritud terasetoodete kontrolli? Põhjendage
6. Selgitage, mis mahus on tolliametnikud saanud koolitusi sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimise teemadel? Kas arvate, et ametnikud vajaksid täiendkoolitusi? Miks?
7. Kirjeldage, kuidas suurendada ametnike võimekust sanktsioneeritud terasetoodete kontrollimisel?

Lisa 4. Intervjuu tulemustest koostatud kategooriad

Tabel 16. Intervjuu kategooriad ja koodid (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1. Dokumendikontrolli teostamine	Kood 1. Saatedokumentide kontrol Kood 2. Kauba füüsiline kontroll Kood 3. Deklaratsiooni kontroll Kood 4. CMR kontroll Kood 5. Autojuhi küsitamine
Kategooria 2. Päritolukontrolli teostamine	Kood 1. Tootja sertifikaat Kood 2. Arve Kood 3. Üldised dokumendid
Kategooria 3. Kontrolliga toimetulek	Kood 1. Ametnikud tulevad toime Kood 2. Kontrollile eelnevad selgitused Kood 3. Ametnike jaoks kontroll keeruline Kood 4. Ametnikud saavad rahuldavalt hakkama
Kategooria 4. Peamised kitsaskohad	Kood 1. Sanktsioonidega kursis olemine Kood 2. Pole koolitusi Kood 3. Keeruline sanktsioonidest aru saada Kood 4. Ajapuudus Kood 5. Teema on keeruline
Kategooria 5. Koolitused	Kood 1. Ametnikud pole koolitusi läbinud Kood 2. Ametnikud õpivad ise sanktsioone Kood 3. Vahetusevanemad teevad sanktsioonidest kokkuvõtte
Kategooria 6. Võimekuse tõstmine	Kood 1. Koolitused Kood 2. Avatud koosolekud Kood 3. Reaalsete juhtumite jagamine Kood 4. Kokkuvõtte uue paketi jõustumisel